

LIETUVOS ARCHITEKTŲ RŪMŲ KAUNO REGIONINĖS ARCHITEKTŪROS TARYBOS IŠVADA

Posėdžio data: 2018 m. balandžio 27 d. 16.00 -18.06 projekto pristatymas
18.15 -20.28 projekto svarstymas uždarame posėdyje

Posėdžio vieta: **Architektų namai** (Vilniaus g. 22-1A, LT-44280, Kaunas)

Kauno regioninės architektūros tarybos (toliau – Taryba) nariai: Rymantė Gudienė, Audrys Karalius, Vaidotas Kuliešius, Loreta Janušaitienė, Monika Liočaitė-Raubickienė, Mantas Michaliunjo, Rimgaudas Miliukštis, Dalius Šarakauskas, Marius Torrau, Guoda Zykuvienė.

Nuo posėdžio svarstymo nusišalino: Vaidotas Kuliešius

Antroje posėdžio (svarstymo) dalyje nedalyvavo: Dalius Šarakauskas, Marius Torrau

Posėdžio pirmininkas – Linas Tuleikis

Posėdžio sekretorė – Snieguolė Surblienė

I. NAGRINĖJAMI KLAUSIMAI

Kauno regioninė architektūros taryba savo iniciatyva 2018-04-19 raštu Nr. S-RAT-K18/01/005 pakvietė SJ „Kauno planas“ pristatyti „Kitos paskirties inžinerinių statinių, vadinamų Kauko laiptais, tarp Aukštaičių ir Žemaičių g. Kaune, kapitalinio remonto techninį projektą“ Architektų namuose. Balandžio 27 d. vykusio posėdžio metu uždavė klausimus projektuotojams ir vėliau svarstė projektą uždarame RAT posėdyje.

II. KLAUSIMŲ NAGRINĖJIMUI REIKŠMINGOS APLINKYBĖS

OBJEKTO DUOMENYS: objektas patenka į Miesto istorinė dalis, vad. Kauno Žaliakalnio 1-oji (kodas 31280) teritoriją, ir į Kauno Ažuolyno parkas (kodas - 17381) teritorijas.

Kauko laiptai - Miesto istorinės dalies, vad. Kauno Žaliakalnio 1-oji (kodas 31280) vertingoji savybė.

STATINIO PROJEKTO PAVADINIMAS (pagal STR): Kitos paskirties inžinerinių statinių, vadinamų Kauko laiptais, tarp Aukštaičių ir Žemaičių g. Kaune, kapitalinio remonto techninis projektas.

PROJEKTO PAVADINIMAS (pagal PTR): Kauko laiptų tvarkybos darbų projektas (remontas, restauravimas, konservavimas).

TERITORIJOS VERTINGOSIOS SAVYBĖS: 1.3.3. įvairios išraiškos formos - techniniai elementai: televizijos retransliavimo stoties bokštai (2007, FF-27, 28), granito blokų Vinco Mykolaičio Putino laiptai bei **Kauko laiptai** (2007, FF-23); dailės elementai: paminklas skirtas Dariaus ir Girėno skrydžiui per Atlantą atminti (2007, FF-13), skulptūros - B. Pundziaus „Vandens nešėja“, B. Zalenso „Gulinti moteris“, memorialinis akmuo St. Dariaus sportinei veiklai atminti;)

PROJEKTUOTOJAS - SJ „Kauno planas“, direktorius – Raimundas Labutis

STATYTOJAS - Kauno miesto savivaldybė

KOMPLEKSAS - Kauko laiptai (įskaitant pėsčiųjų takus) su vandens fontanėliais prie Žemaičių g., buvusiu baseinu ir fontanu prie Aukštaičių g., šlaitais ir stulpeliais su turėklų.

STATINIŲ KATEGORIJA - nesudėtingi statiniai

STATYBOS ADRESAS - sklypas tarp Žemaičių ir Aukštaičių g., prie Kauko al. (adresas nesuteiktas)

STATYBOS RŪŠIS - kapitalinis remontas

PROJEKTAVIMO ETAPAS - techninis projektas

PROJEKTO VADOVAS - Vilius Paipalas (A259), architektė – Jurgita Eivaitė (A1920), nekilnojamojo kultūros paveldo specialistė – Liuda Marija Perevičienė (Nr. 3834), bendraautorius - Raimundas Labutis, želdinių projektuotojai – Tadas Grušas ir Vytautas Sipavičius.

Projektas rengiamas remiantis 2016 08 04 Kauno miesto savivaldybės administracijos paraiška - susitarimu Nr.SR-1821(68). Įrenginiai skirti pėsčiųjų susisiekimui iš Naujamiesčio į Žaliakalnį, poilsiui, rekreacijai, istorijos pažinimui, nedideliems bendruomenės renginiams.

Statiniai yra įregistruoti Nekilnojamojo turto registre Nr.44/1310440.

Statinius sudaro: Kiti inžineriniai statiniai - Kauko laiptai (laiptai c, takai c, veja .v.), plotas 8748 kv.m; kiti inžineriniai statiniai - Fontanai (fontanas F-1, F-2), un.daikto Nr.4400-1983-0772.

Nuosavybės teisės savininkas - Kauno miesto savivaldybė, a.k.111106319 (4400-1949-2185;4400-1983-0772).

Turto patikėjimo teisė suteikta UAB „Kauno vandenys“. Yra suformuotas kadastrinis sklypas prie šių statinių. Lygiagrečiai rengiamas sklypo suformavimo ir pertvarkymo projektas.

Fontanas F-2 yra neveikiantis ir neeksploatuojamas, techniniu projektu jo įrenginiai numatomi demontuoti.

Kauko laiptai yra išsidėstę Miesto istorinėje dalyje, vad. Žaliakalnio I-oji (un.k.31280), kurios vertingųjų savybių sąrašė (dosje) yra įrašyti Kauko laiptai ir B.Zalenso skulptūra „Gulinti moteris“, kaip įvairios išraiškos formos.

Pagal Žaliakalnio kultūrinio draustinio specialųjį planą patenka į Mt4 (morfotipo) zoną, kurios vertingosios savybės nustatytos šios: žaliųjų plotų erdvės, išlikę Ažuolyno želdiniai, plotų kompozicija, laiptai griovos centre ir baseinas viršutinėje laiptų terasoje, baseinėlis apatinėje terasoje, baliustrų atitvara apatinėje terasoje, jų parametrai, vaizdai ir perspektyvos.

Projekto pavadinimas „Kauko laiptų, esančių Kauno miesto istorinėje dalyje, vad. Žaliakalnio I-oji, tvarkybos darbų projektas“ neatitinka „Kultūros paveldo tvarkybos darbų projektų rengimo taisyklių (II skyr. p. 14. 1 .3).

Tvarkybos projekto vadovas Vilius Paipalas (A259) neatitinka Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 23¹ str. 1 d. ir 10 d. reikalavimų.

2016-07-27 Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos Kauno skyriaus rašte „Dėl Kultūros paveldo vietovės Kauno miesto dalies, vad. Naujamiesčiu (unikalus objekto kodas 22149) teritorijoje esančių Kauko laiptų remonto darbų“ Nr. (1.27-K)2K-831, kuriuo vadovaujasi projektuotojai, klaidingai nurodyta, kad Kauko laiptai patenka į Kauno miesto istorinę dalį, vad. Naujamiesčiu. Iš tiesų, Kauko laiptų viršutinė dalis patenka į Kauno miesto istorinę dalį, vad. Žaliakalnio I-oji (unikalus kodas Kultūros vertybių registre - 31280), apatinė dalis su fontanu - į Kauno Ažuolyno parko (kodas - 17381) teritorijas.

III. REGIONINĖS ARCHITEKTŪROS TARYBOS ARGUMENTAI

Pristatyto projekto vertinimas atliktas vadovaujantis Architektūros įstatyme išdėstytais Architektūros kokybės kriterijais.

Tvarkybos projektas nėra baigtas, nes jo sprendiniai pateikti ne visoje Kauko laiptų teritorijoje, o tik teritorijoje iki susikirtimo su Lietuvių ir Aguonų gatvėmis. Apskaitos dokumentuose įteisintos vertingosios savybės nenurodytos pagrindiniuose brėžiniuose.

Nesivadovaujama (31280) specialiuoju planu, kuriame nurodyta teritorijos suplanavimo ir apstatymo išsaugojimas (konservavimas), laiptų ir baseino nuolatinė priežiūra ir savalaikiai remonto darbai; nuolatinė želdinių priežiūra, atkūrimas buvusią želdinių rūšimi. Pseudoistorinės intervencijos neleidžiamos, galimas reglamentuotas mažųjų architektūros formų atsiradimas.

Miesto istorinės dalies, vad. Kauno Žaliakalnio I-oji (unikalus kodas Kultūros vertybių registre 31280), Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos akte 2007-01-18 Nr. KM-RM-02 nurodytos vertingosios savybės: 1.3.3. Kauko laiptai, dailės elementai – B. Zalenso „Gulinti moteris“. Taip pat nurodyta, kad vertingosios savybės bus tikslinamos rengiant šios teritorijos specialųjį planą.

2013-07-18 Kauno miesto tarybos sprendimu Nr. T-444 patvirtintame Kauno miesto istorinės dalies, vad. Žaliakalnio I-oji, specialiajame plane Kauko laiptai priskiriami Mt4 morfotipui ir vardijamos vertingosios savybės: laiptai griovos centre ir baseinas viršutinėje laiptų terasoje, baseinėlis apatinėje terasoje, baliustrų atitvara apatinėje terasoje, jų parametrai, vaizdai ir perspektyvos.

Vadovaujantis NKPAĮ 2 str. 17 d., „vertingųjų savybių turintis <...> inžinerinis statinys ar jo išlikusi dalis, monumentalūs nekilnojamieji dailės kūriniai“ yra įvardijami „kultūros paveldo statiniais“.

Neteisingai įvardijus tvarkybos darbų objektą, nenurodžius projektuojamų tvarkybos darbų rūšių, tvarkybos darbų projekte atsiranda netikslumai: pagrindžiamojoje tyrimų medžiagoje išvardinti saugotini autentiški elementai vėliau netvarkomi pagal specialiąsias technologijas arba net nurodoma „gaminti naujus“. Labai svarbu kad būtų restauruotas lėkštinis taurinis fontanėlis, bučarduoti stulpeliai, atraminės sienutės nesunaikinant jų autentiškos medžiaginės vertės.

"Tvarkybos darbų projekto medžiagų, gaminių ir darbų kiekiai" lentelėje nurodyti tik šie tvarkybos darbai: 1) laiptų pakopų granitinių akmenų tvarkyba; 2) fontanėlių F-1 architektūrinių detalių (paviršių) restauracija; 3) esamos skulptūros restauracija.

Projektiniai sprendiniai neatitinka KPD KS 2016-07-27 reikalavimų Nr. (1.27-k)2k-831, kur aiškiai nurodyta „nepažeisti objekto autentiškumo – nepažeisti išlikusių autentiškų elementų, nesumenkinti vertingųjų savybių“, tvarkybos projekte turi būti nurodyti vertingųjų savybių išsaugojimo sprendiniai. Neišpildyti ir Kauno miesto savivaldybės administracijos Kultūros paveldo skyriaus paveldosaugos reikalavimai 2015-06-09 Nr. 55-4-85, kuriuose nurodyta vykdyti Specialiojo plano reglamentus bei išvardinti leidžiami tvarkybos darbai: taikomieji ir ardomieji tyrimai, remonto darbai, avarijos grėsmės pašalinimo darbai, konservavimo darbai, pritaikymo darbai, šių darbų planavimas ir projektavimas.

Projektui trūksta idėjos bei nuoseklus sprendinių pagrindimo, sprendiniai gana atsitiktiniai, tarpusavyje nesusieti motyvuotu ryšiu. Stambių blokinių suolų projektavimas šlaite yra grubi vizualinė intervencija, neoriginalus ir nemeniškas

sprendinys; svetimi vietos charakteriui standartiniai gaminiai nepakankamai motyvuoti estetiniu požiūriu, darkantys žaliąją architektūrą.

Svarbiausias kompozicijos elementas yra laiptai, tačiau tam, kad netaptų monotoniška trasa, turi būti apgalvoti leidimosi/kilimo jais scenarijai, numatytos atsiveriančių miesto panoramų apžvalgos vietos, vertinga mažoji architektūra, meniniai akcentai. Projekte, priešingai, laiptų trasa suniveliuojama unifikuota statybine produkcija ir jungiami tarpusavyje nederantys elementai, kaip antai - seni granitiniai laiptai, naujos betoninės trinkeles, standartinės gatvės atramos (bordiūrai) nevažiuojamoje dalyje. Nepateikta originalių dizaino idėjų, kurios būtų itin svarbios ir tinkamos.

Architekto St. Kudoko laiptų viršutinės terasos esminis elementas buvo baseinas (vertingoji savybė), kuris rekonstravimo projekte yra naikinamas, nepaliekant vandens paviršiaus, atspindinčio aplinką. Panaikinus baseiną, suardoma architektūrinė kompozicija, be vietos ir nekontekstuali tampa B. Zalenso skulptūra „Gulinti moteris“. Negana to, priešais ją autoriai komponuoja naują skulptūrinį elementą – rutulį, pristatydami jį kaip atsvarą B. Zalenso skulptūrai. Užuot suteikę minėtai skulptūrai būtiną apžvalgos lauką, projektuotojai netoliese įkurdina aktyvų formos konkurentą. Toks naujadaras, nepagrįstas nei prasminiu, nei kompoziciniu aspektu, laikytinas šiurkščiu svetimkūniu.

IV. REGIONINĖS ARCHITEKTŪROS TARYBOS IŠVADA

Pateiktas Kauko laiptų kapitalinio remonto projektas nei koncepciniu aspektu, nei sprendinių kokybe neatitinka architekto Stasio Kudoko suprojektuotų gražiausių tarpukario Lietuvos laiptų. Tvarkomųjų paveldosaugos darbų ir tvarkomųjų statybos darbų sprendinių nevienija bendra architektūrinė idėja, jais išsaugomi ne visi laiptų ansamblio saugotini elementai, galintys sudaryti vertingąsias savybes. Vertingųjų savybių tikslinimo privalomumas nurodytas Miesto istorinė dalis, vad. Kauno Žaliakalnio 1-oji (kodas 31280) specialiajame plane. Projektas netenkina daugelio Architektūros kokybės kriterijų.

Ignoruoju specialiuosius paveldosaugos reikalavimus parengtas „Kauko laiptų, esančių Kauno miesto istorinėje dalyje, vad. Žaliakalnio 1-oji, tvarkybos darbų projektas“ sudarė prielaidas negrįžtamai sunaikinti Kauko laiptus - tarpukario architekto Stasio Kudoko sukurtą tūrinę – erdvinę kompoziciją, karo audras ir sovietmetį atlaikiusius originalius elementus, mažosios architektūros formas.

- 1) Tvarkybos darbų projektas parengtas nepakankamai įvertinus tarpukario architektūros perlą – Kauko laiptų - unikalumo ir išlikusios autentiškos materijos reikšmę visos Lietuvos kultūriniam palikimui. Tvarkybos projekto netikslumai sudarė prielaidas parengti nekokybiškus tvarkomųjų statybos darbų projektinius sprendinius, neatitinkančius kultūros paveldo statinio vertės. Projektas netenkina urbanistinio integralumo kriterijaus.
- 2) Kauko laiptai Specialiojo plano pagrindiniame brėžinyje priskirti morfotipui MT4 (želdynų plotai ir skverai), c4 režimas: galimi tvarkomieji statybos darbai (be to, įrašyta pastaba: visi darbai vykdomi, nepažeidžiant vertingųjų savybių). Atkreipiame dėmesį, jog specialiajame plane tarp nustatytų vertingųjų savybių yra ir "baseinas viršutinėje laiptų terasoje". Specialiojo plano saugotinų draustinio elementų paveldotvarkos plane laiptai pažymėti "rausva" spalva, kuri reiškia, kad "saugoma Kauko ir M. Putino g. laiptų teritorijos su visais elementais (žr. reglamentus, taikomus 4-os kategorijos statiniams)": a2 - ketvirta kategorija reiškia, jog galimi ir visi tvarkomieji paveldosaugos darbai (remontas, restauravimas, konservavimas ir pan.). Vadinasi, galėjo ir turėjo būti atkurtas St. Kudoko terasinis baseinas, vadovaujantis atitinkamais tyrimais. Projektas netenkina nekilnojamojo kultūros paveldo išsaugojimo kriterijaus.
- 3) Laiptų, o ypač viršutinės terasos sprendiniai stokoja kompozicinės darnos ir loginio pagrindimo. Projekte neišryškunami esami saugotini elementai, galintys sudaryti vertingąsias savybes bei vertingosios savybės, bet įvedami nauji aktyvūs elementai - čiurkšlių laukas, skulptūra rutulys, skulptūra „Gulinti moteris“ be partero, pandusai. Buvusio baseino sektoriaus (pagrindinės daubos) sprendiniai perdėm kaleidoskopiški, prieštarauja ansamblio ramumui, iškilmingumui, sunaikinamas vandens terenas. Padrikas atskirų elementų išdėstymas skaido ir naikina buvusį vietos landšafto monumentalumą. Projektas netenkina kuriamos aplinkos kokybės, ilgaamžiškumo kriterijaus.
- 4) Pasiūlyti pandusų per visą šlaitą sprendiniai yra grubūs, vizualiai skaido šlaito autentišką formą, naikina jo monumentalumą, todėl labiau tiktų žmonių laisvo judėjimo sprendiniai, nesudalinantys šlaito.
- 5) Projekto želdinių retinimo sprendiniai nepagrįsti erdviniais vizualiniais tyrimais. Nepakankamai išstudijuota ikonografinė ir istorinė medžiaga, neatlikta erdvinė vizualinė analizė, neįvertinta miesto panoramos atvėrimo

svarba, sprendiniai dėl medžių ir kitų želdinių tvarkybos projekte nemotyvuoti ir nepagrįsti. Specialiajame plane nurodytas saugotinas medžių kiekis ir rūšys gali būti tikslinami remiantis tyrimų duomenimis. Projektas netenkina atitikties darnaus vystymosi principui kriterijaus.

- 6) Atsižvelgiant į socialinėje atmintyje susiformavusį įvaizdį ir vertingą viešųjų želdinių grupę aplink viršutinę terasą, manome, kad galima ją saugoti, tikslinant tyrimų duomenimis, o likusią laiptų dalį į miesto pusę formuoti prioritetu laikant autentišką, St. Kudoko projekte numatytą medžių ir krūmų atkūrimą bei vertingų panoramų atvėrimą. Projektas netenkina vientisos architektūrinės idėjos kriterijaus.
- 7) Tipinių (numatytų naudoti ir kituose Kauno parkuose) mažųjų architektūros formų elementų naudojimas projekte menkina St. Kudoko suprojektuotų Kauko laiptų savitumą ir vertę, todėl šio objekto tvarkyboje reikalingi individualios stilistikos sprendimai. Projektas netenkina estetikos kriterijaus.
- 8) Projekto apšvietimo sprendiniams stinga pagrįstumo ir techninė, ir dizaino prasme, taip pat darnos bei individualumo.
- 9) Neatitiktimas projektavimo sąlygoms, NKPAJ 1 str., 2 str., 19 str., 22 str., akivaizdūs pažeidimai privalėjo būti įvardinti Specialiosios paveldosauginės ekspertizės akte. Projektas negalėjo būti suderintas už kultūros paveldo objekto apsaugą atsakingose institucijose. Tokiam nekokybiškam tvarkybos darbų projektui negalėjo būti išduotas leidimas atlikti kultūros paveldo statinio tvarkybos darbus, dėl ko vertėtų įspėti už tai atsakingus asmenis.
- 10) Atsižvelgiant į Kauko laiptų architektūrinę vertę, pabrėžiame, jog nekilnojamojo kultūros paveldo specialisto priežiūros nebuvimas objekto statybos metu yra neleistinas.

V. REGIONINĖS ARCHITEKTŪROS TARYBOS REKOMENDACIJOS

Atlikusi Projekto sprendinių ekspertinį vertinimą bei išnagrinėjusi pateiktus dokumentus, Kauno regioninė architektūros taryba pagal išvadas pateikia šias rekomendacijas:

1. Siekdami tapti UNESCO modernistinės architektūros paveldo miestu neturime teisės nemotyvuotais ir nepagrįstais projektiniais sprendimais naikinti Kauno tarpukario architektūrinės vertes. Rekomenduojame kuo skubiau taisyti projekto sprendinius pagal aukščiau išdėstytas pastabas.
2. Skubos tvarka dar kartą inventorizuoti šiandien išlikusius autentiškus elementus, surandant jau demontuotus ir juos išsaugoti, restauruoti, eksponuoti, nekeisti naujais. Tinkamai parinkti tvarkybos darbų technologijas ir medžiagas.
3. Atidžiau projektuoti ir motyvuotai pagrįsti aplinkos, medžių ir želdinių tvarkymą tiek Kauko laiptų ribose, tiek gretimuose šlaituose, kuris, inicijuotas Kauno miesto savivaldybės, turėtų būti sprendžiamas kompleksiskai, kartu su gretimų želdynų tvarkyba.
4. Kauko laiptų žalioji erdvė yra vienintelė viešoji erdvė šioje Žaliakalnio zonoje, todėl, atsižvelgiant į gyventojų pageidavimus, svarstytinas individualaus dizaino vaikų žaidimų zonos, darnios su laiptų dizainu įrengimas piečiau nuo Lietuvių gatvės perėjos.

Posėdžio pirmininkas

Linus Tuleikis

Posėdžio sekretorė

Snieguolė Surblienė